

“Estimat amic: En aquesta diada que tots els anys m’associàveu a la vostra joia, hem volgut nosaltres enguany associar-nos al vostre dol. I en la comunió dels vius i dels morts, l’estimada ombra absent del vostre pare és viva com una profunda i callada companyia. De tot cor amics sempre fidels, Josep M^a i Angelina López-Picó”.

La vida nova del barri vell

En el decurs d’aquest darrer mig any, el Barri Vell de Girona ha donat nous i insòlits senyals de vida.

Tot primer va ser la festa del barri de Sant Feliu, quan uns carrers marginats i degradats van ressuscitar de sobte a la convivència cívica. Malgrat el pegot indigne de la “casa lila” i del seu entorn, l’espai que va des de l’escalinata del temple fins al riu va convertir-se per uns dies en menjador col·lectiu i en sala d’espectacles. Berenars infantils, sessions de titelles, vermut per als vells, audicions de sardanes, botifarrada popular, cantades d’havaneres, degustació de coques, balls populars de nit, tot s’hi va celebrar amb una eufòria inesgotable. Les melodies antillanes i les banderetes de paper donaven a l’Onyar un aire vagament portuari. La música d’ahir alternava amb la d’avui en el repertori del ball, i el campanar, esvelt i il·luminat, ho presidia tot amb el seu seny immortal.

Després, el dia de Tots Sants, va néixer al carrer de les Ballesteries i a la pujada de Sant Feliu la Trobada d’Artesans i Antiquaris, que on revitalitzar el nucli històric amb la seva activitat més pròpia: la que va donar nom als seus carrers i va configurar el tarannà de la gent a través d’un procés secular.

Ara, finalment, és el carrer de la Força el que celebra amb actes culturals i festius la culminació de les obres de rehabilitació. Aquests esclats, encara massa esporàdics, no són sinó els pròlegs il·lusionats i espontanis d’un programa pendent. Europa és plena d’exemples del que es pot fer i s’ha de fer per animar el centre històric. La iniciativa dels veïns hi té molt a dir —i hi diu— però la intervenció institucional hi és indispensable, més enllà de la pura actuació urbanística. Allà on s’han produït canvis notables i renovacions espectaculars, ha estat per la conjunció eficaç de l’esforç privat i de l’aportació pública. I aquí, els uns pels altres, anem passant els anys i desaprofitant les experiències aïllades sense integrar-les decididament en un pla d’actuació global.

*Carrer de la Força:
culminació
de les obres.*

Tota la ciutat és històrica

En parlar dels centres històrics, es difícil oblidar-se de l’il·lustre Giulio Carlo Argan, historiador de l’art i ex-alcalde de Roma. Ell té dit que “no n’hi pas prou amb la restauració, sinó que s’ha d’anar a la reanimació i a la refuncionalització”.

Però ara Argan, vingut a Barcelona per parlar de la crisi de la ciutat, sembla haver anat més enllà: “Totes les nostres ciutats han tingut un creixement equivocat i morbós. Hi ha enormes i desoladores perifèries entorn dels petits centres històrics. Aquests s’han de salvar perquè són el valor i el prestigi de les ciutats, però per això cal actuar amb energia sobre les perifèries creades per l’especulació”.

El pensament de Giulio Carlo Argan es manifesta amb perfecta coherència en el decurs del temps. L’any 1976, en accedir a l’alcaldia de Roma, va dir que “la mateixa especulació que danya el centre històric és la que crea els ghettos inhumans dels extraradis congestionats”. I l’any 1979, a la ciutat emblemàtica de Bolonya, va fer solemnement aquesta afirmació: “El concepte de centre històric és útil instrumentalment, però és teòricament

*Giulio Carlo Argan,
del centre històric a
la perifèria urbana.*

absurd. Perquè si es vol conservar la ciutat com a institució, no es pot admetre que consti d'una part històrica i d'una part no històrica. Alguns potser ho voldrien, però un historiador no ho pot pas acceptar”.

Seria impròpia, doncs, una política de salvaguarda del barri vell que es deslligués de la consideració política global dels problemes urbans. El que Argan propugna, en frase molt expressiva, és “organitzar la transferència històrica del present al futur”. Una transferència fluida, coherent i articulada, que no suposi cap salt traumàtic ni provoqui buits que a vegades, com en el cas de Girona, arriben a ser buits físicament reals, espais morts en el terreny abrupte de la ciutat descosida.

A la Girona d'avui, que encara no ha vençut les contradiccions creades fa tants anys entre el nucli històric i els barris perifèrics, li neixen ara tensions inesperades entre les botigues d'ahir i els equipaments de demà, entre el centre tradicional i el centre del futur. La “transferència històrica” no és fàcil, i l'oposició nucli-perifèria, encara no resolta, es reproduïx entre uns col·lectius cada vegada més propers, en uns àmbits geogràfics cada cop més reduïts. A la Girona d'avui —regidors i ciutadans— li convindria aplicar-se al peu de la lletra aquella definició de Roma que el professor Argan va formular com un programa ara fa deu anys: “Una ciutat antiga que es vol tornar moderna sense perdre ni falsejar la memòria d'allò que ha estat”.

Vint-i-cinc segles abans de l'Olimpíada

Si alguna cosa tenim segura en el repartiment pendent d'activitats olímpiques, és aquesta: la flama dels Jocs de 1992 entrarà a la península per la badia de Roses i els seus portadors faran peu a la platja d'Empúries, el mateix indret per on van aparèixer els grecs focuus fa dos mil cinc-cents anys.

Manuel Brunet, empordanès de Vic, va escriure l'any 1925 una obra deliciosa, plena de poesia, d'ironia i d'humor, sobre aquella aventura hel·lènica: *El meravellós desembarcament dels grecs a Empúries*. A les seves pàgines imagina l'arribada dels grecs focuus i l'establiment d'una factoria a la petita illa de Sant Martí, avui unida a terra:

“Enllà de la badia de Roses feien camí fent tombarelles sobre les onades i dansant com closques de nou quatre vaixells amb l'ala apagada. Rondaven la platja de lluny a lluny cercant un recer propici on passar la nit. Sobreixint de la lluentor marina, un illot, de la llargada i amplada d'una corredissa, semblava oferir una platja solitària als quatre vaixells grecs”.

La sorpresa dels navegants va ser la de l'endemà, quan, després de passar la nit arraulits a l'illot, es van llançar a l'aigua a punta d'alba per explorar la plana propera:

“Calgué pujar l'ampla platja que ve de mar endins i fa una pendent dolça com la d'un plat escudeller. L'Alt Empordà, perfumat, cenyit de muntanyes d'ondulació suau i coronat pel Canigó, es descloïa a la llum com una rosa”.

Brunet, que comença per dir que el seu llibre “no és més que un pretext per parlar de l'Empordà”, conclou que “els grecs, vistos de lluny, són un ornament del país i un parentiu de sang que no fa abaixar la cara”.

(Una edició de 1934 d'aquesta narració, il·lustrada amb dos gravats de Pau Cots, ha aparegut, aquest matí de Tots Sants, en una parada de la Fira d'Artisans i Antiquaris del carrer de les Ballesteries de Girona. L'he comprada per poc preu mentre veia passar pel meu costat l'alcalde de Barcelona, Pasqual Maragall, amb el somriure olímpic estrenat a Lausana).

“Quatre vaixells amb l'ala apagada”; gravat de Pau Cots.